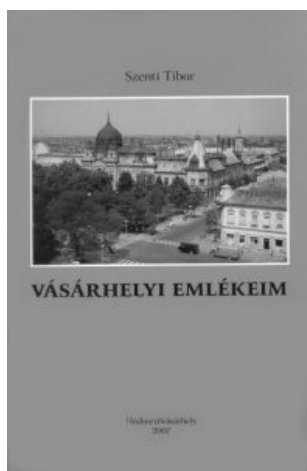

Vásárhely Szent(i)sége

**Hódmezővásárhely
Megyei Jogú Város
Önkormányzata
2007, 303 oldal**

Meddig ér vissza a családi emlékezet? Ez persze változó, ám e sorok írója másfél száz évre tud visszatekinteni – épp háromnegyed évszázada hallottam nagyapámtól az alább következő tréfát, mely a Bach-korszak viszonyaira utalt, egy nem is rosszindulatú osztrák (cseh? morva?) tisztviselőre, aki a magyar férfilakosság összeírását végezte, valószínűleg katonai vagy adózási nyilvántartás céljából. Az összeíró hivatalnok elé egyenként járulnak a honfiak s ő megkérdi: – Neve? – Szarka Pál, válaszolja a jó kiállású fiatalember. Mire a hivatalnok fejét csóválja: – Csúnya név; nem szép név – és jóindulatúan hozzát teszi: – Írok inkább Kukorica Kapál.

A másik megemlékezés igazi „anekdota”, tehát titkos történet, amit már évtizedekkel a szegedi nagy árvíz után is csak halkán, szűk körben meséltek: Azt tudniillik, hogy az óriásira duzzadt Tiszán ladikokban fegyveres csoportok viházták a vizet, a töltést – és egymást, nehogy a másik város fiai átszakítsák a gátat. A vásárhelyiek csendesen, de büszkén mesélték, hogy ők voltak az ügyesebbek, megtolva az algyevi gátat, amit aztán a Tisza átszakított s elöntötte

Szegedet. Nyilván nem igaz, de Szeged újjáépült, korszerű nagyvárossá lett, míg Hódmezővásárhely minden ráartisága mellett megmaradt óriási falunak.

A hasonló történetkékből mindig megannyi keletkezik s a szerzők, akár szépírók, akár történészek, ezekből építik fel a múlt valós vagy képzel (s általuk is alakított) képét. Igazságtartalmuktól függetlenül fontos a múlt emlékeinek megőrzése, s e tekintetben is jelentős az, amit *Szenti Tibor* most már tizennégy kötetében saját, családja s Hódmezővásárhely más lakóinak emlékeiből összehordott. Vásárhely különben is a Kárpát-medence legjobban dokumentált városai közé tartozik, ha Bálint Sándora nem volt is, az (ímént fölelevenített vicc időpontjával egyezően) 1851-ben megjelent Fényes Elek-féle *Geographiai Szótártól*, Török Károlytól, Szeremlei Sámuelen, Kiss Lajoson, sőt Nagy Lajoson át (meg ne feledkezzünk a *Három város* riasztó képéről), Bibó Lajosig, Kárász Józsefig, Németh Lászlóig írtak a város közel s távoli múltjáról, jelenéről. Utánuk nehéz újat mondani, Szent Tibornak mégis sikerült.

Vásárhely hí fia, Szent természettudományos (egészségügyi) alapindítással, széleskörű szociológiai, néprajzi, mitológiai és helytörténeti felkészültséggel alkotott. Ő írta a legjobb könyvet az alföldi tanyavilágról (Erdeinél későbbit és szükségképpen szomorúbbat, hanem korszerűbbet), most pedig családja s maga szeretett városát mutatja be egy hatalmas műben, mely emlékezés és jövőkép egyaránt. (*Vásárhelyi emlékeim*. Kiadta

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Önkormányzata. 2007.) A személyes emlékek, tárgyyszerű leírások óriás körképpé állnak össze, a szubjektív elemeket helytörténeti, néprajzi, szociográfiai tényekkel ötvözve. Nostalgikus memoárok ezek a vásárhelyi emlékek, melyekben fodrász édesapjára tekintve a kevéssé megörökített iparoséletemet is bemutatja.

A személyes emlékek mellett valóságos arcképcsarnok Szentí műve. Bibó Lajostól Zsáros atyáig főként azokról ír, akiket személyesen ismert. Sok szó esik például a Párizst is járt Galyasi Miklósról, aki épp a helyitől eltérő adottságaival (melybe a zsidó hagyomány is beletartozik) dacosan minősíti magát vásárhelyi „földivé” – ami korlátja is, mert ahhoz nincs igazi tehetsége, hogy mindezt költészetben egybeolvasztva megemlje. Mint ahogy rajta kívül sincs igazán jelentős vásárhelyi költő, miért? A klasszikus formákhoz való kötődés az összes vásárhelyi költő legfőbb korlátozója. Róluk különben Szentí nem is ír, mert nem ismerte őket (Pákozdy, Vörös István). Ugyanakkor amikor – ez lehet a legfőbb különbség – Vásárhely festői bátran el mertek szakadni a Munkácsy-féle (vagy még rosszabb) művészi hagyománytól. Ennek megfelelően Szentí szeretettel ír a vásárhelyiségen belül is sajátosan egyéni, fanyar Fejér Csabáról, aki emlékének kötetét is ajánlja. Szövegét képzőművészeti leírásuknál is inkább kiegészíti több mint negyven kitűnő színes fotója, mely önmagában is vásárhelyi képeskönyvet alkot.

Ház és Haza – mondhatnók az emlékezések összegezéséül, ha a szövegből ki nem derülne, hogy Szentíeknek sosem volt saját házuk. Csakhogy nemcsak a házak állnak össze hazává, hanem a haza is házunkká lehet. Jelen esetben Vásárhely, mely szinte az egész magyarság summázatának tűnik fel. Persze, van, amit Szentí túlír, ami kiagyalt vagy érzelmes, mint pl. a *Vásárhelyi Miatyánk*. Node az egész egyszerre himnikus és kritikus. Himnikus a vásárhelyi népet tekintve, mely megint a magyarság summája, még abban is, ami-ben – hál’ Istennek – elmarasztalható: a lustaságban, más városok polgárainak igyekvésével, állandó tevékenységével szemben. (Ezt jómagam Szentessel összehasonlítva vettem észre s fel is hívtam rá Németh László figyelmét.) Nem lustaság ez, hanem az erők beosztása. Az pedig, hogy Szentí rég rögzített mítoszokat mer lerombolni, külön érdeme. Így a „jó” betyárok leleplezésével – ezek ugyanis banditák voltak. No, ez sem újság. Krúdy is így írt Rózsa Sándorról, negatív képe akár most a Szentíé, ellentétes volt a Móricz-féle (írói szándékból következő) idealizálással. Ijesztő az, ahogy Szentí a bábák rémtetteit leírja, egyebekkel együtt, mikor az ún. „természetgyógyászat” van divatban. Kiss Lajos remekül megörökítette, bár kissé szépítve *A szegény emberek életét*, de azt a rettenetes nyomort, ami a második háború után keletkezett, nem írhatta meg. Döbbenetes, ahogy Szentí a templom előtt felsorakozó iszonyú látványt nyújtó nyomorultakat bemutatja, aztán hozzáfűzi: egyszerűen eltűntek... A halál tűntette el őket, netán a szocialistának mondott szociálpolitika avagy egészségügy, amelynek évtizedeken át a szerző is munkásaként működött?

Még valamit fűznék hozzá Szentí egész életművének értékeléséhez, azt a pozitivistá tudóshoz illő pontosságot, amit Kiss Lajostól is tanulhatott. Nem találtam műveiben rossz adatot, utalást, elírást, ami nem kis dolog, s általában nem mindig jellemző a vásárhelyiségre.

Kristó Nagy István